

Айзък Азимов

Денят на ловците

Всичко започна в същата вечер, в която и завърши. Не беше кой знае какво. Просто ме разтревожи и все още продължава да ме тревожи.

Значи, Джо Блох, Рей Манинг и аз се бяхме разположили около любимата си маса в ъгъла на бара с вечерния вестник в ръце и съпровождатата го каша от дрънканици, с които да го преглътнем. Това беше началото.

Джо Блох започна всичко, като заговори за атомната бомба, какво мисли, че трябва да бъде направено с нея и как преди пет години едва ли някой е мислил за това. Аз казах, че много хора са мислили за това и преди пет години, дори са писали на тази тема и че сега ще им бъде трудно да запазят преднината си пред вестниците. Кое то стана повод за продължителни дрънканици за това, как доста на брой шантави неща могат да излязат истини, а случаят бе подкрепен с голям брой примери.

Рей каза, че е чул от някой си, че някакво голямо добрутро-учен е изпратил парче олово назад във времето за около две секунди или две минути, или две хилядни от секундата, за колко, и той не беше сигурен. Той каза още, че ученият не казва нищо на никого, защото не мисли, че някой ще му повярва. Тогава аз попитах доста саркастично откъде е научил всичко това. Рей имаше много приятели, но те бяха и мои, тъй че бях сигурен, че нито един от тях не познава каквото и да е голямо добрутро-учен. Но той отговори, че не е важно откъде е чул, така че проблемът си е наш. След това не оставаше нищо друго освен да заговорим за машини на времето, за това какво ще стане, ако някой се върне назад в миналото и убие собствения си дядо, или пък защо някой от бъдещето не се върне и не ни каже кой ще спечели следващата война, или дали изобщо ще има следваща война, и дали ще остане на Земята място, където да можеш да живееш и след нея, безразличен към това, кой побеждава. Рей мислеше, че да знаеш кой ще бъде победителят от седмото надбягване преди още да е приключило шестото, щеше вече да е нещо. Но Джо мислеше различно. Той каза:

– Проблемът ви, момчета, е, че си мислите само за войни и надбягвания. А аз съм любопитен. Знаете ли какво бих направил, ако имах машина на времето?

Ние веднага поискахме да узнаем, приготвяйки се да му се изхилим каквото и да каже.

– Ако имах такава машина, бих се върнал назад във времето с около две или пет, или петдесет милиона години, за да разбера какво се е случило с динозаврите.

По-добре Джо да не беше казвал това – Рей и аз веднага решихме,

че в това няма никакъв смисъл. Рей каза, че днес никой не се интересува от динозаври. Аз се съгласих с него и добавих, че единственото нещо, за което ги бива, е да оставят камари от скелети за онези, които са достатъчно тъпи, че да се влачат по музеи; и колко е добре, че динозаврите са изчезнали, давайки път за развитието на човешките същества. Джо, естествено, каза, че познава някои човешки същества – при тези думи той ни погледна многозначително – които щеше да е по-добре, ако бяха придружили динозаврите, но ние не обърнахме внимание на забележката му.

– На вас, тъпаци, може да ви е смешно и да се правите, че всичко разбирате, но вие просто нямате въображение. Тези динозаври са били голяма работа. Милиони представители от най-различни видове – глупави и огромни, разпръснати навсякъде. И изведнъж – Джо щракна с пръсти – всички изчезват.

Ние поискахме да разберем как е станало това. Но той свършваше бирата си и помахна на Чарли за друга с монета в ръка, за да му покаже, че ще плати веднага и като сви рамене, каза:

– Не знам, ето това искам да открия.

Така можеше да свърши всичко. Аз щях да кажа нещо, Рей щеше да направи някоя остроумна забележка, щяхме да си поръчаме по още една бира, да си разменим по някоя дума за времето и за бруклинските Доджърс, да си кажем довиждане и никога повече да не помислим за динозаврите. Но не стана така и сега непрекъснато мисля за динозаврите и направо ми се повдига от тях. Само защото пианицата от съседната маса се надигна и каза:

– Хей...

Ние не го бяхме видели. Да си призная, дори нямам навика да се заглеждам по непознати пианици в баровете. Имам си достатъчно грижи да не изпускам от поглед онези, които познавам. Този приятел имаше пред себе си бутилка, която беше полупразна, а в ръката си държеше чаша, която беше полупълна. И така, той каза:

– Хей...

Ние се обърнахме и Рей каза:

– Попитай го какво иска, Джо.

Джо беше най-близо до него, помести стола си назад и попита:

– Какво искаш?

– Дали чух, че вие, господа, споменахте динозаври? – каза пианицата.

Той малко се поклащаше, очите му бяха кръвясали и можеше да се

предположи, че ризата му някога е била бяла, но имаше нещо в начина, но който говореше. Не звучеше пиянски, ако разбирате какво имам предвид.

Джо се поотпусна и каза:

– Да бе. Нещо искаш да научиш ли?

Той като че ли ни се усмихна. Беше интересна усмивка – започна от устата и завърши преди да стигне очите. Той каза:

– Искате ли да построите такава машина, с която да се върнете назад във времето и да разберете какво е станало с динозаврите?

Виждах как Рей си мисли, че се забъркваме в нещо тъпо. Аз си помислих същото. Джо понита:

– Защо? Смятат да ни предложиш да ни построиш една, а?

Пияницата се озъби и отговори:

– Не, господине. Бих могъл, но няма да го направя. Знаеш ли защо? Защото преди няколко години си построих машина на времето, върнах се в Мезозойската ера и разбрах какво се е случило с динозаврите.

По-късно проверих как се пише „мезозойска“ и затова съм я написал тук правилно, проверих и какво означава „мезозой“, но трябваше доста да ни убеждава, преди Рей и аз да му повярваме. Но и това не даде резултат. Поканихме пияницата на нашата маса. Помислих си, че ако го оставим да говори малко, той може и да ни почерпи с това, което имате в бутилката, а и другите изглежда са си помислили същото. Но когато седна, той стискаше бутилката здраво с дясната си ръка и продължи да я стиска така до края на разговора.

– Къде си построил тази машина? – понита Рей.

– В университета Мидуестърн. Аз и дъщеря ми работихме върху проекта заедно. – Заприлича на колежанин, когато каза това.

– И къде е сега, в джоба ти ли? – попитах аз.

Той дори и не мигна. Не се и опитваше да се оправдае, без значение на колко оригинални се правехме ние. Той просто продължаваше да говори високо сам със себе си, като че ли уискито беше развързало езика му и него не го интересуваха дали ние сме там, или ни няма.

– Счупих я. Не я исках. Достатъчно бях видял от нея.

Ние не му повярвахме. Не му повярвахме даже и за секунда. За това си имахме причина. Ако човек построи машина на времето, би могъл да натрупа милиони, би могъл да спечели всичките пари на света, само като знае какво ще стане на стоковата борса, на надбягванията или на изборите. Никой не би захвърлил всичко това – поне аз не виждам основателни причина. И без това никой от нас нямаше да повярва в пътуване

във времето, защото какво би станало ако наистина убиеш собствения си дядо? Както и да е.

– Да бе, счупил си я, сигурно. Как се казваш? – попита Джо.

Но той не отговори. Зададох му същия въпрос няколко пъти, докато най-накрая започнахме да го наричаме „професора“. Той изпразни чашата си и я напълни отново много бавно. Не предложи на нас, затова ние продължихме да смучем бирите си.

– Е, продължавай. Какво се е случило с динозаврите? – подканих го аз.

Не ни каза веднага. И когато започна да говори, гледеше втренчено в средата на масата, като че говореше на нея.

– Не знам колко пъти Карол ме връща във времето – само за няколко минути или часа – преди да направя големия скок. Изобщо не се интересувах от динозаврите. Искях само да разбера колко далече във времето може да ме върне машината със запаса от енергия, която имах на разположение. Предполагам, че е било опасно, но няма животът е толкова ценен, че да не си заслужава риска?

Той беше стиснал чашата си и изглеждаше, че мисли за нещо абстрактно, тогава като че ли прескочи нещо в съзнанието си и продължи нататък.

– Беше слънчево. Слънчево и светло. Сухо и сурово. Нямах нито мочурища, пито папрати. Нищо от притурките на Мезозоя, които свързваме с динозаврите – мисля, че точно това каза.

Аз не винаги разбирам сложните думи, така че по-нататък ще се придържам само към това, което мога да си спомня. Проверих правописа на всички и мога да кажа, че въпреки алкохола, който беше поел, той говореше без заекване.

Може би това ни направи впечатление. Той изглеждаше толкова запознат с нещата, че всичко се лееше от устата му, сякаш изобщо не го затрудняваше.

Той продължи:

– Бяха най-ранните времена, сигурно Кредата. Динозаврите изчезваха – всички освен малките със своите метални колани и пушки.

Стори ми се, че Джо почти се стресна. Той спря на половината път до чашата, когато професорът завърши своето изказване. Джо попита ядосано:

– Какви „малки“ същества, с чии метални колани и какви пушки?

Професорът го погледна за секунда и след това отново насочи погледа си към нищото.

– Те бяха дребни влечуги, високи около метър. Стояха на задните си крака, с дебела опашка отзад и имаха малки ръце с пръсти. Талиите им бяха привързани със широки метални колани, от които висяха пушки. Но не бяха пушки, които стрелят с куршуми; това бяха енергийни прожектори.

– Те били какво? – попитах аз. – Кажете, кога е било това? Преди милиони години?

– Точно така – каза той. – Те бяха влечуги. Бяха люспести, без клепачи и вероятно снасяха яйца. Но използваша енергийни пушки. Там имаше пет от тях. Заобиколиха ме веднага щом като излязох от машината. Трябва да е имало милиони от тях по цялата Земя – милиони. Пръснати навсякъде. Те трябва да са били господарите на Земята по това време.

Предполагам, точно тогава Рей си помисли, че го е хванал натясно, защото очите му придобиха онзи многозначителен израз, при който ти се иска да го цапардосаш по главата с празна халба, защото с пълна ще съсипеш бирата. Той каза:

– Е, професоре, милиони от тях, а? Няма ли хора, които не правят нищо друго освен да откриват стари кости и да се занимават с тях, докато не разберат как е изглеждал даден динозавър? Музеите са пълни с подобни скелети, нали? Е, къде има такъв скелет с метален колан около него? Ако са били милиони, какво се е случило с тях? Къде са костите им?

Професорът въздъхна. Беше истинска, тъжна въздишка. Може би за първи път разбра, че говори на три момчета в бара, облечени в работни дрехи. А може би изобщо не го интересуваше. Той каза:

– Няма открити много вкаменелости. Помисли колко много животни са живели на Земята. Помисли колко милиони и милиарди. И след това си спомни колко малко вкаменелости сме открили. А тези гущери бяха интелигентни. Запомни това. Те не биха пропаднали в снежните преспи или в калта, или в лавата, освен при случаен инцидент. Помисли колко малко човешки вкаменелости са открити – дори от онези лишени от интелект маймуночовеци, отпреди милиони години.

Той погледна наполовина пълната си чаша и започна да я движи в кръг. После продължи:

– Какво биха доказали вкаменелостите? Металните колани корозират и не оставят следа. Тези малки гущери бяха топлокръвни. Аз знам това, но ти не можеш да го докажеш от няколко вкаменени кокала. По дяволите! Би ли могъл да различиш след един милион години човека от

горилата по костите и да познаеш кой от тях е построил атомната бомба и кой е ял банани в зоологическата градина?

– Хей – каза Джо неодобрително, – всеки некадърник може да различи скелета на горила от този на човек. А и човекът има по-голям мозък. Всеки глупак може да каже кой е по-интелигентният.

– Хайде бе?

Професорът се подсмихна, като че всичко това беше толкова просто и очевидно, че е направо срамно да се губи време за обяснение.

– Съдиш за всичко по това какъв тип мозък са успели да развият човешките същества. Има различни начини, по които протича еволюцията. Птиците летят по един начин; прилепите летят по друг. Животът си има отговор за всичко. Каква част от мозъка си мислиш, че използваш? Около една пета. Така казват психолозите. Доколкото знаят те, доколкото знае който и да било, осемдесет процента от мозъка ти остават неизползвани. Всички работят на намалени обороти, освен може би неколцина в цялата ни история. Леонардо да Винчи например. Архимед, Аристотел, Айнщайн.

Не бях чувал за нито едни от тях, освен за Айнщайн, но не дадох да се разбере. Бях споменати още няколко имена, но аз запомних само тези. Тогава той продължи:

– Тези дребни влечуги имали малки мозъци, може би една четвърт от нашите, дори и по-малки, но те използвали целия мозък – всяка частица от него. Техните кости може и да не го показват, но те са били разумни; разумни като човешки същества; и са били господари на цялата Земя.

Тогава Джо каза нещо наистина смислено. За момент бях сигурен, че е хванал професора натясно и бях страшно доволен, че се намеси. Джо каза:

– Добре, професоре, ако тези гущери са били толкова дяволски напреднали, защо не са оставили нещо след себе си? Къде са техните градове и сгради, и всички онези неща, които все още откриваме от пещерните хора – като каменни ножове и предмети. По дяволите, ако човечеството изчезне от Земята, представи си нещата, които ние бихме оставили след нас. Не би могъл да изминеш и миля без да се натъкнеш на град или на пътища, или на разни предмети.

Но професорът просто не можеше да бъде спрян. Беше непоклатим. Той веднага отговори на удара.

– Продължаваш да измерваш другите форми на живот с човешките стандарти. Ние създаваме градове, пътища и летища и всичко останало,

което има връзка с тях – но те не. Те са били устроени по друг начин. Целият им живот е бил устроен по начин, различен от настоящия. Не са живели в градове като нашите. Не са имали изкуство като нашето. Не съм сигурен какво точно са имали, защото всичко беше толкова необичайно, че не можах добре да го запомня – освен пушките им. Те бяха същите като сегашните. Смешно, нали. Може би се препъваме в техните реликви всеки ден, без дори да подозираме за тях.

Това вече беше започнало да ми омръзва. Просто не можеш да го хванеш натясно. Колкото повече се опитваш да го притиснеш, толкова по-убедителен става той.

Аз казах:

– Добре, но ти откъде знаеш толкова много за тези неща? Какво си правил – живял ли си с тях? Или те са говорили английски? Или може би ти владееш езика на гущерите. Кажете ни няколко думи на този език.

Като че ли и аз бях започнал да се ядосвам. Знаете как е. Някой ти разправя нещо, на което не вярваш, защото е абсурдно, а ти не можеш да го накараш да признае, че лъже.

Но професорът не беше ядосан. Той си пълнеше чашата отново, много бавно.

– Не. Аз не съм говорил и те не са говорили. Те просто ме наблюдаваха със своите студени, изпитателни, виращи се очи – очи на влечуги – и аз знаех какво мислят те и виждах, че и те знаят какво мисля аз. Не ме питайте как е станало това. Просто се случи. Всичко. Знаех, че са излезли на ловна експедиция и знаех, че няма да ми позволят да замина.

Ние спряхме да задаваме въпроси. Бяхме се вторачили в него, когато Рей попита:

– Какво се случи? Как се измъкна?

– Беше лесно. Някакво животно притича по хълма. Беше дълго, може би три метра, тясно и се движеше близо до земята. Гущерите се развълуваха. Можех да почувствам възбудата им на вълни. Все едно ме бяха забравили при внезапната жажда за кръв – и изчезнаха. Влязох обратно в машината, върнах се в своето време и я счупих.

Това беше най-баналният завършек, който някога бях чувал. Джо се прокашля.

– А какво е станало с динозаврите?

– Не разбираш ли? Мислех, че е достатъчно ясно. Направили са го онези малки разумни гущери. Не е било за храна; било е за забавление.

– И те просто са унищожили всички динозаври на Земята?

– Е, поне тези, които са живели по същото време; всички

съществували тогава видове. Не мислиш ли, че е възможно? Какво се случи с птицата Додо само за няколко години? Да предположим, че си поставим за цел, колко време ще е нужно, за да се унищожат лъвовете, тигрите и жирафите? Защото по времето, когато видях онези гущери не беше останал нито един от големите динозаври – нямаше влечуго по-голямо от четири метра. Всички бяха изчезнали. Онези малки демони преследваха дребните бягащи динозаври и съжالياха за добрите стари времена.

Ние замълчахме, загледахме се в нашите празни бирени бутилки и се замислихме върху току-що казаното. Всички онези динозаври – големи като къщи – убити от малки гущери с пушки. Убити за удоволствие.

Тогава Джо се наведе, сложи си ръката върху рамото на професора съвсем непринудено, разтърси го и каза:

– Но, професоре, ако всичко това е така, както казвате, какво се е случило с малките гущери с пушките, а? Върнахте ли се някога, за да разберете това?

Професорът ни погледна с такъв поглед, какъвто би имал, ако се беше изгубил.

– Вие все още не разбирате. То вече беше започнало да им се случва. Видях го в очите им. Тяхната голяма игра наближаваше своя край – тя вече не им доставяше удоволствие. Какво очаквахте да направят? Намериха си нова игра – най-голямата и най-опасната от всички, която наистина ги забавляваше. Те продължиха тази игра до края.

– Каква игра? – попита Рей. Той не беше разбрал, но Джо и аз разбрахме.

– Да се избиват помежду си – каза високо професорът. – Те унищожиха всички други и започнали да се избиват един друг, докато не останал нито един от тях.

И отново спряхме и се замислихме за онези динозаври – големи като къщи, всички унищожени от малки гущери с пушки. След това се замислихме за малките гущери и за това как са продължили да използват своето оръжие дори тогава, когато единственото, срещу което биха могли да стрелят, са останали самите те.

Джо се обади:

– Бедните глупави гущери.

– Да – съгласи се Рей. – Бедните глупави гущери.

Тогава се случи нещо, което истински ни изплаши.

Защото професорът рязко се изправи, а очите му изглеждаха, като че се опитват да излязат от орбитите си и да скочат върху нас. Той

извика:

– Вие, проклети глупаци, защо седите и се вайкате за влечуги, мъртви от стотици милиони години? Това е бил първият разум на Земята и ето какъв е краят му. Това е. Но ние сме вторият разум – и как, по дяволите, мислите, че ще свършим?

Той блъсна стола си и се насочи към вратата. Но преди да излезе през нея се спря и каза:

– Бедното глупаво човечество. Давайте, поплачете си за него.

КРАЙ

© 1950 Айзък Азимов

Isaac Asimov
Day of the Hunters, 1950

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1147>]